

KIDEM TAZMİNATI HAKKI NASIL GELİŞTİ?

Aydınlık Gazetesi, 6 Mayıs 2019

Yıldırım Koç

Günümüzde kıdem tazminatı çok tartışılıyor; ancak geçmişi yeterince bilinmiyor.

KIDEM TAZMİNATININ ÖNCÜLERİ

Kıdem tazminatı ilk olarak İhisarlar İdaresi çalışanlarına tanınan bir haktı.

24 Mart 1932 gün ve 1935 sayılı Devlet Tarafından İdare Olunan İhisarlar Memur ve Müstahdemlerinden Vazifelerinden Ayrılanlara Verilecek Tazminata Dair Kanun ile işten çıkarılan memur ve müstahdemlere, hizmet müddeti iki seneye kadar olanlara bir aylık ücretleri, hizmet müddeti iki seneden fazla olanlara bir aylık ve iki yıldan sonraki her yıl için aylığın dörtte biri oranında bir tazminat verilmesi öngörüldü.

Sümerbank işçilerine de 1933 yılında kıdem tazminatı hakkı tanındı. Sümerbank işyerlerinde 1933 sonrasında uygulanan Sümerbank Fabrikaları Müstahdemin Usta ve İşçilere Ait Hastalık ve Vefat Yardımı Talimatnamesine göre, işçinin hizmet akdinin belirli koşullarda işçi veya işveren tarafından feshedilmesi veya işçinin emekliye ayrılması durumunda, ilk sene için 30 ve daha sonraki her bir yıl için 10 yevmiye tutarında “terki hizmet tazminatı” ödenmesi öngörülmüyordu. Diğer bir deyişle, İş Kanununda yer almayan kıdem tazminatı işyerinde uygulanıyordu.

1936 YILINDA İŞ KANUNU VE DİĞER KANUNLAR

1936 yılında kabul edilen ve 1937 yılında yürürlüğe giren 3008 sayılı İş Kanununda ihbar önelleri 13. maddede düzenlenmişti. Kıdemi beş seneden fazla olan işçiye, ihbar tazminatına ek olarak her bir tam iş senesi için ayrıca onbeş günlük ücret tutarında bir tazminat ödenecekti (kıdem tazminatı). Bu hak daha sonraki yıllarda kademe kademe genişletildi.

15 Haziran 1938 gün ve 3456 sayılı Noter Kanunu da kıdem tazminatı ödenmesini öngörüyordu (M.70): “Noter dairesinde iyi surette çalışmış olan katiblere kendilerine isnad olunamayan hastalık vesair sebeplerden dolayı vazifelerinden çıkarılmaları halinde, sekiz yıldan on beş yıla kadar hizmeti olanlara son aldıkları aylık ücretin üç misli, on beş yıldan yirmi yıla kadar hizmeti olanlara dört misli ve yirmi yıldan yirmi beş yıla kadar hizmeti olanlara altı misli ve yirmi beş yıl ve daha fazla hizmeti olanlara da bir senelik ücretleri tutarı ikramiye olarak verilir. Bu hüküm noter katiblerinin ölümü halinde de caridir.”

1938 yılında kabul edilen 3511 sayılı Basın Birliği Kanununun 27. maddesi gazetecilere kıdem tazminatı ödenmesini gerektiriyordu. İlgili düzenleme şöyleydi: “Müddeti muayyen olmayan mukaveleler gazete veya mecmuada geçen hizmet müddeti beş sene veya daha az olduğu takdirde bir ay, hizmet müddeti daha fazla olan hallerde iki ay evvel ihbar olunmak şartıyla her iki tarafça fesholunabilir. Mukavele, gazete veya mecmua sahibi tarafından feshedildiği takdirde karşı tarafa ayrıca bir tazminat verilmesi lazımdır. Bu tazminatın miktarı, gazete veya mecmuada geçen her çalışma yılına mukabil bir aylık ücret tutarından eksik olamaz. Ancak, hizmet müddeti ne olursa olsun, verilecek tazminatın yekunu bir senelik ücret tutarını geçemez.”

KIDEM TAZMİNATINDA BÜYÜK GELİŞME

4.7.1975 gün ve 1927 sayılı Yasayla, birçok toplu iş sözleşmesinde elde edilmiş olan bir hak yasalaştırılarak tüm işçilere uygulandı. Kıdem tazminatına hak kazanabilmek için çalışılması gereken süre 3 yıldan 1 yıla indirildi. Her yıl için ödenecek kıdem tazminatı miktarı da 15 günlük ücretten 30 günlük ücret tutarına yükseltildi. Ancak bu değişiklik, kıdem tazminatına asgari ücretin 7,5 katı tavan getirdi ve işverenler tarafından bir kıdem tazminatı fonunun kurulmasına ilişkin bir hüküm içerdi.

Kıdem tazminatına önemli kısıtlamaların getirilmesi ise 12 Eylül Darbesi sonrasında gerçekleşti.